

ความคิดเห็นของชาวเขาคือโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่องที่อำเภอคลองลาน
จังหวัดกำแพงเพชร

Opinion of Hilltribe People on *Ban Lek Nai Pa Yai*
Royal Initiated Project, Khlong Lan District,
Kamphaeng Phet Province

พดุษ โสโน¹ และอภิชาติ ภัทรธรรม²

Phruek Sono and Apichart Pattaratuma

ABSTRACT

Objectives of the study were to determine opinion level and the difference of the opinion of hilltribe people on *Ban Lek Nai Pa Yai* Royal Initiated Project, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. The data using for the study were gathered by a design questionnaire to interview 105 respondents residing in the project area. The statistical analysis methods using for testing the hypothesis was F-test with the given statistical significance of .05.

Results of the study indicated that the opinion of hilltribe people on *Ban Lek Nai Pa Yai* project was at a moderate level, with the average score of 2.85. The opinions were categorized into 4 aspects namely the project appropriateness, the project forest rehabilitation, development of life quality and hilltribe way of life, and the participation in the project, all with the average score at moderate level. Factors affecting the opinion of hilltribe people on the project were ethnicity and total income.

Key words: opinion of hilltribe people, royal initiated project, Kamphaeng Phet province

¹ กองการอนุญาต กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ 10900

Permission Division, Royal Forest Department, Bangkok 10900, Thailand.

² ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Forest Management, Faculty of Forest, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น และความแตกต่างของความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการคลองลาน 3 ท้องที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์ชาวเขากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการฯ รวมจำนวน 105ครัวเรือน วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ใช้วิธีทดสอบ F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษาพบว่า ชาวเขากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีระดับความคิดเห็นต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งนี้ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น เท่ากับ 2.85 โดยมีความเห็นต่อโครงการแห่งนี้ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของโครงการฯ ด้านการฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่โครงการฯ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเขา และด้านการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการแห่งนี้ ได้แก่ ชาติพันธุ์ และรายได้รวม

บทนำ

ป่าไม้ของประเทศไทยถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วตามจำนวนของประชากรที่เพิ่มขึ้น ผ่นทลายป่าผลัดกันทางด้านเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นด้านการค้าขายผลิตผลจากป่าไม้ในเชิงพาณิชย์ จนทำให้เกิดภาวะความแห้งแล้ง เนื่องจากต้นน้ำลำธารถูกทำลาย ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อน้ำหลากก็เกิดน้ำท่วมฉับพลันและมีการชะกร่อนของดินอย่างรุนแรงจนเป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตรกลายเป็นความทุกข์ร้อนของแผ่นดิน ดังนั้น เรื่อง

ของป่าไม้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงห่วงใยเป็นอย่างมาก ซึ่งเริ่มตั้งแต่ทรงเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นต้นมา (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2540) ซึ่งในส่วนหนึ่งของพื้นที่ในภาคเหนือส่วนใหญ่ยังคงประสบกับปัญหาการบุกรุกทำลายป่าจากชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นที่ทางหน่วยงานราชการจะต้องอพยพชาวเขาดังกล่าวออกมาจากพื้นที่ป่า แต่เหตุเนื่องด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยชาวเขาดังกล่าว จึงได้ทรงมีพระราชดำริพระราชทานโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพื่อจัดหาพื้นที่ทำกิน พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา และส่งเสริมให้บริเวณพื้นที่ ดังกล่าวเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูสภาพป่าซึ่งเป็นต้นน้ำลำธาร และช่วยให้ราษฎรซึ่งขาดแคลนที่ดินทำกิน ทำไร่เลื่อนลอยได้มีที่ดินเป็นหลักแหล่ง ไม่บุกรุกแผ้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอยอีกต่อไป จึงนับได้ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการจึงเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างดี

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการดำเนินโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ขึ้น โดยมีโครงการทั้งสิ้น 4 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการคลองลาน 1 บ้านอุดมทรัพย์ หมู่ที่ 8 ตำบลหินลาด อำเภอปางศิลาทอง (2) โครงการ คลองลาน 2 บ้านปางมะละกอ หมู่ที่ 8 ตำบลปางตาไว อำเภอปางศิลาทอง และบ้านปางมะนาว หมู่ที่ 11 ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางหลวง (3) โครงการคลองลาน 3 บ้านบึงหล่ม หมู่ที่ 6 ตำบลคลองน้ำไหล และบ้านคลองปลาแร่ หมู่ที่ 13 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน และ (4) โครงการคลองลาน 4 บ้านแปลงสี หมู่ที่ 8 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอกองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยได้ดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายประมาณ 20,000 ไร่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)

สำหรับโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการคลองลาน 3 จังหวัดกำแพงเพชร เป็นโครงการที่มีชาวเขาอยู่ในพื้นที่โครงการหลายเผ่าพันธุ์ และได้ดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปีแล้ว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความคิดเห็นของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อต้องการทราบว่า การดำเนินโครงการฯ มีผลทำให้อัตราการบุกรุกทำลายป่าไม้ในพื้นที่ลดลงหรือไม่ รูปแบบการเกษตรยังคงเป็นการทำไร่เลื่อนลอยเช่นเดิม หรือเปลี่ยนไปเป็นการทำการเกษตรในพื้นที่ของโครงการฯ เพียงอย่างเดียว รวมถึง ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการ ดำเนินโครงการที่ผ่านมา ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้ จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนด แนวทางแก้ไข ปรับปรุงแผนงาน ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการโครงการที่เหมาะสม และเป็นสิ่งที่พึงพอใจของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิด ความร่วมมือของกลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ กับโครงการฯ จนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณป่าต้นน้ำในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นและปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาที่มีต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการคลองลาน 3 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การตรวจเอกสาร/สำรวจเบื้องต้น เป็นการตรวจเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสำรวจ

เบื้องต้นในพื้นที่เป้าหมายโดยละเอียด

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาจากคำראเอกสาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชาวเขาตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร คำถามมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบ Likert's Scale แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ และมีเกณฑ์การวัดระดับ ความคิดเห็น ดังนี้

1.00–1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นของชาวเขาตัวอย่างที่มีต่อโครงการฯ แห่งนี้อยู่ในระดับต่ำ จึงควรหาจุดบกพร่องและปรับปรุง แก้ไขการดำเนินโครงการฯ โดยด่วนที่สุด

1.80–2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นของชาวเขาตัวอย่างที่มีต่อโครงการฯ แห่งนี้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จึงควรหาจุดบกพร่อง ข้อเสียที่มีอยู่ และปรับปรุงแก้ไขข้อเสียในการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าวโดยด่วน

2.60–3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นของชาวเขาตัวอย่างที่มีต่อโครงการฯ แห่งนี้อยู่ในระดับปานกลาง จึงควรปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องบางประเด็น เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ในการดำเนินโครงการฯ มากกว่าเดิม

3.40–4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นของชาวเขาตัวอย่างที่มีต่อโครงการฯ แห่งนี้อยู่ในระดับสูง แสดงว่า การดำเนินโครงการฯ จัดอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเป็นที่พอใจของชาวเขาผู้เข้าร่วมโครงการ

4.20–5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นของชาวเขาตัวอย่างที่มีต่อโครงการฯ แห่งนี้ อยู่ในระดับสูงมาก แสดงว่า การดำเนินโครงการฯ อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก เป็นผลดีและเกิดประโยชน์ กับกลุ่มชาวเขาเป็นอย่างมาก สมควรดำเนินโครงการฯ ดังกล่าวหรือ

พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของชาวเขาที่เกี่ยวกับโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งนี้

3. การทดสอบแบบสัมภาษณ์เป็นการนำแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นไปทดสอบ (pre-test) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์และทดสอบค่าความเชื่อมั่นของคำถามตัวแปรตามในแบบสัมภาษณ์ (reliability analysis) ควบคู่กันไปโดยนำไปทดสอบกับผู้แทนครัวเรือนของชาวเขาบ้านอุดมทรัพย์ หมู่ที่ 8 ตำบลหินลาด อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอคลองลาน (โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการคลองลาน 1) ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับหมู่บ้านที่ทำการวิจัย ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของคำถามตัวแปรตามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7113 จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบมาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่บกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในพื้นที่วิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลจากชาวเขาที่เข้าร่วมในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการคลองลาน 3 ได้แก่ ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในท้องที่บ้านบึงหล่ม หมู่ที่ 6 ตำบลคลองน้ำไหล และท้องที่บ้านคลองปลาร้า หมู่ที่ 13 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น 142 ครัวเรือน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ได้จำนวนครัวเรือนของชาวเขาตัวอย่าง 105 ครัวเรือน

เมื่อได้จำนวนชาวเขาตัวอย่างเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์ที่จัดสร้างขึ้น และผ่านการทดสอบ การแก้ไข ปรับปรุงจนสมบูรณ์แล้ว นำไปสัมภาษณ์ผู้แทนครัวเรือนของชาวเขาตัวอย่างตามจำนวนที่คำนวณไว้ จากนั้นจึงนำกลับมาตรวจสอบทุกฉบับ เพื่อความสมบูรณ์และความครบถ้วนถูกต้องของเนื้อหาทุกชุด ก่อนที่จะนำข้อมูลไปดำเนินการ ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแยกการ

วิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาแสดงในรูปของตารางและค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (comparative analysis) เพื่อทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นตามตัวแปรของชาวเขาต่อโครงการแห่งนี้ ใช้วิธี F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของชาวเขากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น เท่ากับ 2.85 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง สามารถจำแนกระดับความคิดเห็นออกเป็นรายด้านได้ ดังนี้ (1) ความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของโครงการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.77 (2) ความคิดเห็นด้านการฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ตามโครงการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.12 (3) ความคิดเห็นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาในพื้นที่โครงการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.87 และ (4) ความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในโครงการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.64

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลการศึกษา พบว่า ชาดินพันธุ์ และรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งนี้ ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของโครงการ และความรู้เกี่ยวกับโครงการ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งนี้ รายละเอียดระดับความคิดเห็น และการ

Table 1 Level of opinion on Ban Lek Nai Pa Yai Initiation Royal Project by each aspects.

Aspects of opinions	X	S.D.	Level of opinions
Opinions on the project appropriateness	2.77	0.94	Moderate level
Opinions on the project forest rehabilitation	3.12	0.92	Moderate level
Opinions on development of life quality and hilltribe way of life	2.87	1.06	Moderate level
Opinions on the participation in the project	2.64	0.97	Moderate level

Table 2 Opinion on Ban Lek Nai Pa Yai initiation Royal Project compared by subtle variables.

Independent factors	F-test	p
Gender	1.192	0.236
Ethnicity	3.564	0.032*
Age	-0.462-	0.632
Education level	1.357	0.178
Number of household member	1.095	0.276
Number of household labor	1.331	0.186
Annual household income	-4.410	0.001*
Information receiving	-1.482	0.142
Acquaintance with the officers in royal project	0.520	0.596
Understanding about the project	1.519	0.132

* p < .05

ทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งนี้ ปรากฏตาม Table 1 และ Table 2 ตามลำดับ

สรุปและอภิปราย

ผลการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า ชาวเขาที่ทำการศึกษามีระดับความคิดเห็นต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการคลองลาน 3 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมและทุกด้านแสดงว่าการดำเนินโครงการฯ ในมุมมองของชาวเขายังมีข้อเสียหรือข้อที่บกพร่องอยู่บ้าง จึงควรปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องบางประเด็น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการดำเนินโครงการฯ มากกว่าเดิม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งนี้ ได้แก่ ชาติพันธุ์ และรายได้รวม แสดงว่าชาวเขาแต่ละชาติพันธุ์มีความเห็นต่อ

โครงการแห่งนี้แตกต่างกันไป จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่าเย้าเป็นชนเผ่าที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่แห่งนี้เป็นกลุ่มแรก และมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ซึ่งอาจเกิดจากการได้รับจัดสรรที่ดินทำกินจากโครงการฯ ได้รับรู้และได้รับประโยชน์จากโครงการฯ มาเป็นเวลานาน ส่วนชาวเขากลุ่มที่มีรายได้รวมมากจะมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มาก สาเหตุอาจเกิดจากชาวเขากลุ่มนี้อาจเห็นว่ารายได้รวมที่กลุ่มตนได้มาเป็นผลพวงมาจากการเข้าร่วมโครงการฯ เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ระดับความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ควรเร่งประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจ และชี้แจงให้ชาวเขาผู้เข้าร่วมโครงการได้ทราบประโยชน์ของโครงการให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นเป็นรายด้าน จะเห็นว่าชาวเขากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นด้านการฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่โครงการสูงสุด แสดงให้เห็นว่าชาวเขา กลุ่มนี้ได้เห็นถึงสภาพป่าในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวเขาในโครงการ มีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรสนับสนุนให้กลุ่มชาวเขาในพื้นที่โครงการหรือพื้นที่ใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการให้มากยิ่งขึ้น จะส่งผลทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นได้อีกทางหนึ่ง

3. จากการศึกษาพบว่า รายได้รวมของชาวเขาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวเขาต่อโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร คือ กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยสูงมากจะมีระดับความคิดเห็นต่อโครงการฯ ในระดับที่สูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบโครงการฯ ควรดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในกระทรวงหรือต่างประเทศที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มชาวเขาที่มีรายได้น้อย มีการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตลอดจนส่งเสริมด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ เพื่อช่วยยกฐานะและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับชาวเขา เป็นการนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการอย่างสูงสุด และยังเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าบริเวณพื้นที่ของโครงการได้อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
2548. *โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่* จังหวัดกำแพงเพชร. แหล่งที่มา: <http://www.dnp.go.th>.
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2540. *โครงการพัฒนาความมั่นคง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน*. สำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, กรุงเทพฯ. (อัคราณา)
Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed., Tokyo: Harper International Edition.